

EVOLUȚIA MODALITĂȚILOR DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER ȘI FACTORII DETERMINANȚI (1993-1997)

LAUREANA URSE

Considerăm că timpul liber (*le loisir*) este un ansamblu de ocupații cărora individul se poate consacra benevol, fie pentru a se odihni fie pentru a se distra, fie pentru a-și îmbogăți informația sau a lărgi formația sa dezinteresată, participarea sa socială, voluntară sau capacitatea sa liberă, creatoare, după ce s-a eliberat de obligațiile sale profesionale, familiale și sociale¹. Prin urmare, timpul liber are trei funcții: odihnă (destindere) - care eliberează de oboseală, distracție - care "ne eliberează mai cu seamă de plictis"² și dezvoltarea personalității - care "eliberează de automatismele gândirii și acțiunii cotidiene", "permite o participare socială mai largă, mai liberă și o cultivare dezinteresată a corpului, a sensibilității, a rațiunii, dincolo de formația practică și tehnică", "oferă noi posibilități de integrare voluntară în viață grupurilor recreative, culturale, sociale", "permite dezvoltarea liberă a aptitudinilor dobândite în școală, dar mereu depășite de evoluția continuă și complexă a societății", "incită la adoptarea unor atitudini active, în procesul folosirii diferitelor surse de informare tradițională sau modernă (presă, film, radio, televiziune)"³.

"Aceste trei funcțiuni sunt solidare. Ele sunt strâns legate una de alta chiar și atunci când sunt în opoziție una față de cealaltă. De fapt aceste funcțiuni există în grade variabile în toate situațiile, pentru toate ființele"⁴.

Analiza timpului liber pe care o prezentăm pornește de la definiția și funcțiile timpului liber prezentate mai sus. Ea se bazează pe rezultatele cercetării *Diagnoza calității vieții*, coordonator Ioan Mărginean, întreprinsă anual de Institutul de Cercetare a Calității Vieții, pe un eșantion de populație național reprezentativ.

Specificul cercetării nu permite o analiză a tuturor preocupărilor din timpul liber, ci numai a acelor prezente în chestionar: televiziune, lectură (literatură), ziare și reviste, cinematograful, spectacole (teatru, concert), întâlniri și/sau petreceri cu prieteni și rude, sport, excursii la sfârșit de săptămână și biserică. Întrebările se referă la prezența/nonprezența acestor preocupări și la frecvența prezenței lor (des și rar). Lipsind conținutul unor preocupări, analiza nu își poate permite o aprofundare a timpului liber din perspectiva funcțiilor acestuia; aceeași consecință decurge și

¹ Joffre Dumazedier, *Timpul liber (le loisir), funcțiunile și condiția lui socio-economică*, în: *Sociologia franceză contemporană*, Editura Politică, București, 1971, p. 615.

² Idem, p. 614.

³ Idem, p. 614 - 615.

⁴ Idem, p. 615.

din comasarea unor preocupări, cum ar fi: "spectacole (teatru, concert)", deși în realitate, avem separat teatru, concerte de muzică populară, concerte de muzică ușoară, tânăra, concerte simfonice, operă și balet, fiecare adresându-se unor preocupări și nevoi diferite, unor publicuri diferite.

Evoluția preocupărilor din timpul liber luate în considerare este prezentată pentru ultimii cinci ani (1993-1997), iar analiza unor corelații ale preocupărilor cu unele caracteristici ale persoanelor intervievate se bazează pe rezultatele cercetării efectuate în anul 1997.

Am mai analizat și cu alte prilejuri factorii care influențează modul de petrecere a timpului liber al populației în general și al tinerilor în special⁵. Precizăm atunci că, în contextul politic specific, fenomenele socio-economice și culturale care au avut loc până în anul 1990 nu au favorizat formarea unor mentalități și deprinderi, a unor valori și a unei culturi a timpului liber. Spre sfârșitul perioadei, în mediul urban, predominau comportamente urbane în curs de constituire, cu puternice reminiscențe rurale și paralel exista o ofertă de servicii și facilități destinate timpului liber redusă și puțin diversificată. În mediul rural, golit de tineri prin migrarea masivă spre orașe, pentru timpul liber a rămas televizorul și radiocasetofonul la domiciliu, precum și clădirea căminului cultural, care devenise aproape exclusiv locul de desfășurare a unor seri de dans la sfârșitul săptămânii și, mai rar, locul de difuzare a unui film. Ultimii ani ai vechiului regim au adus și o scădere accentuată a nivelului de trai, afectând și timpul liber.

În ciuda unor așteptări optimiste, fenomenele socio-economice, care au caracterizat evoluția societății după 1989, nu au favorizat timpul liber decât pe anumite direcții.

A crescut numărul emisiunilor de radio și televiziune; a crescut numărul de abonamente la radio și televiziune; numărul de titluri de cărți a crescut față de perioada anterioară anului 1990, chiar dacă problemele economice au determinat o scădere a acestora în intervalul '92-'95 față de anii '90-'91; a crescut considerabil oferta de ziare și reviste; numărul cinematografelor aflate în proprietate publică a scăzut; numărul teatrelor și al instituțiilor muzicale a înregistrat o ușoară creștere; a crescut mult oferta de transmisii sportive la radio și la televiziune; a scăzut numărul unităților de cazare turistică (cu excepția hotelurilor), dar în timp ce costurile au crescut, calitatea ofertei turistice s-a redus; a crescut mult oferta de baruri, discoteci, restaurante, săli de jocuri de noroc; în general însă, nu a început să se dezvolte o industrie a timpului liber benefică, nu numai din perspectiva modalităților de petrecere a timpului liber, ci și din perspectiva unei dezvoltări economico-sociale. Dacă din perspectiva politicii statului aceasta s-a dovedit neputincioasă (nu știm dacă și dezinteresată) în începutul dezvoltării industriei timpului liber, din perspectiva întreprinzătorului particular investițiile au fost făcute după modelul investiții mici - profituri mari și rapide; se adaugă și pentru întreprinzătorul

⁵ Ioan Mărginean (coordonator), **Tineretul deceniului unu. Provocările anilor '90**. Editura Expert, București, 1996.

particular lipsa culturii timpului liber exprimată într-o concepție simplistă, chiar primitivă asupra ofertei sale. Cadrul general al perioadei s-a caracterizat printr-o lipsă de progres în planul dezvoltării economice și prin scăderea nivelului de trai al populației. Deși s-a format un strat de indivizi ce își pot permite orice, pentru cea mai mare parte a populației românești oferta de bunuri și servicii colective sau individuale destinate timpului liber este greu sau deloc accesibilă.

Din perspectiva mărimii timpului liber în raport cu timpul de muncă s-au produs modificări semnificative în comparație cu perioada anterioară anului 1990; s-a produs o diferențiere a mărimii timpului de muncă, acesta mărindu-se în unele sectoare din cadrul proprietății private precum și datorită posibilității de a fi angajat sau de a desfășura activități aducătoare de venituri la mai multe locuri de muncă; există apoi tipuri de activități, ocupații extinse în acești ani și care, în noul context economic mai ales, necesită un timp de muncă mai mare; timpul de muncă s-a putut extinde (pentru unele categorii de populație) și datorită scăderii nivelului de trai, constrângând astfel la desfășurarea mai multor activități aducătoare de venituri; pentru alte categorii de populație, timpul de muncă s-a extins și ca urmare a unor schimbări în planul valorilor, cu accent pe valorizarea superioară a banului, a avuției personale. În toate cazurile enumerate de creștere a timpului de muncă consecința firească a fost scăderea duratei timpului liber.

Există și categorii de populație pentru care timpul liber a crescut, fie din constrângere (angajații deveniți șomeri și tinerii care după absolvirea școlii nu își găsesc un loc de muncă), fie benevol (cei ce preferă traiul din expediente sau din veniturile părinților, cei ce și-au abandonat școala și nu s-au hotărât încă să întreprindă ceva pentru obținerea unor venituri proprii, cei care, pentru angajare, au cerințe care nu pot fi satisfăcute de piața muncii în prezent).

Toți factorii enumerați determină, în grade diferite, atât modalitățile de petrecere a timpului liber cât și aprecierea populației asupra posibilităților de petrecere a timpului liber. Între anii 1993 și 1997, 41-47% din eșantionul interviuat în cadrul cercetării *Diagnoza calității vieții* apreciază aceste posibilități ca fiind foarte proaste și proaste.

Tabelul nr. 1

- %-

Anul cercetării	Posibilități de petrecere a timpului liber		
	Foarte proaste și proaste	Satisfăcătoare	Foarte bune și bune
1993	47	26	27
1994	41	31	24
1995	42	31	26
1996	47	24	24
1997	44	29	22

Există o corelație semnificativă între aprecierea posibilităților de petrecere a timpului liber și estimarea veniturilor familiei:

Tabelul nr. 2

Estimarea veniturilor	Posibilități foarte proaste și proaste - %
- nu ajung nici pentru strictul necesar	49
- ajung numai pentru strictul necesar	46
- ajung pentru un trai decent	37
- cumpără și unele obiecte mai scumpe, dar cu eforturi	31
- au tot ce le trebuie, fără mari eforturi	15

PREOCUPĂRI DE TIMP LIBER

Luând în considerare preocupările de timp liber din chestionarul ce stă la baza cercetării *Diagnoza calității vieții*, se constată că cea mai mare parte a acestora scad (excepție: întâlniri, petreceri cu prieteni și rude și frecventarea bisericii).

Tabelul nr. 3
- % -

Preocupări	1993	1994	1995	1996	1997
vizionare emisiuni de televiziune	91	91	92	88	89
lectură (literatură)	61	63	59	50	48
citire ziare, reviste	75	76	72	68	66
cinematograf	21	17	15	15	10
spectacole (teatru, concert)	25	21	19	19	14
întâlniri, petreceri	63	71	66	70	66
sport	15	11	13	15	12
biserică	79	76	75	76	76
excursii la sfârșit de săptămână	23	20	19	19	17

Pe primele patru locuri se situează, în ordine, televiziunea, frecventarea bisericii, citirea de ziare și reviste, întâlniri și petreceri. În zona medie se situează lectura (literatura), într-o scădere accentuată și constantă. Spectacolele (teatru, concret), excursiile la sfârșit de săptămână și cinematograful sunt prezente într-o mică măsură și în constantă scădere. În sfârșit, practicarea foarte redusă a sportului, exprimă lipsa unei culturi a mișcării fizice ca mijloc de destindere și de întreținere a sănătății, neintegrarea lui în stilurile de viață, fenomen susținut și de lipsa dotărilor, a amenajărilor necesare practicării sportului în acest sens.

O imagine mai clară asupra timpului liber o putem avea, din perspectiva preocupărilor luate în considerație, dacă analizăm prezența des, frecvent a acestora.

Tabelul nr. 4
- % -

Preocupări: des	1993	1994	1995	1996	1997
vizionare emisiuni de televiziune	58	65	64	59	56
lectură (literatură)	30	31	27	20	20
citire ziare, reviste,	43	42	38	34	36
cinematograf	4	3	2	2	1
spectacole (teatru, concert)	4	3	3	2	1
întâlniri, petreceri	15	17	15	20	16
sport	6	4	4	4	3
biserică	31	25	23	26	26
excursii la sfârșit de săptămână	4	4	4	4	4

Pe primele patru locuri în ierarhia preocupărilor se situează televiziunea, citirea ziarelor și revistelor, biserica și lectura (literatură), în scădere toate. scădere fie continuă în intervalul luat în considerație, fie prin raportare la primul an 1991, fie în ultimii 1-2 ani comparativ cu perioada anterioară. În zona medie sunt prezente întâlnirile și petrecerile, iar pe ultimele locuri sunt cinematograful, spectacolele, sportul și excursiile la sfârșit de săptămână.

Deci, o primă constatare este scăderea preocupărilor frecvente de timp liber; apoi, chiar dacă nu avem informații asupra conținutului preferințelor în cadrul preocupărilor respective, ipoteza noastră este că predomină latura pasivă, precum și funcția de distracție; ar fi dorit ca această ipoteză să se poată verifica în viitor în cadrul unor cercetări mai amănunțite asupra timpului liber.

a) În ce privește televiziunea, apar fenomene contradictorii în raport cu scăderea vizionării dese a emisiunilor sale; a crescut înzestrarea populației cu televizoare, a crescut numărul de abonamente, a crescut numărul de emisiuni și diversitatea acestora, a crescut timpul de emisie.

Tabelul nr. 5

Anii	Înzestrarea populației cu televizoare bucăți/1000 locuitori ¹	Abonamente la televiziune - mii - ²	Emisiuni de televiziune (proprietate publică) ²	Programe de televiziune pe forme de proprietate ³	
				nr. publică	nr. privată
1991	195,9	3587	9340	-	-
1992	299,4	3542	9463	-	-
1993	201,6	3485	9997	-	-
1994	201,8	4054	12083	-	-
1995	224,7	4174	12875	-	-
1996	231,6	4119	13095	5	56

Sursă: 1) Anuarul Statistic al României, 1997, p.199.

2) Idem, p.336-334.

3) Idem, p.336-337, valabil pentru anul 1996.

Din corelația dintre frecvența de vizionare și unele caracteristici ale persoanelor intervievate în anul 1997, a rezultat că există o diferență mare între vizionare des în mediul urban (71%) și vizionarea des în mediul rural (38%); segmentul cuprins între 21 și 40 ani se uită mai mult la televizor, dar odată cu creșterea vârstei interesul scade pentru vizionare; vizionarea crește odată cu nivelul de școlarizare:

Tabelul nr. 6

Nivelul de școlarizare	frecvență - % -
- școală generală neterminată	24
- 7 - 10 clase	48
- școală profesională	63
- liceu	72
- școală profesională	74
- studii superioare	80

b) Citirea ziarelor și a revistelor reprezintă a doua preocupare frecventă în timpul liber în scădere (de la 43% la 34-36%); concomitent, numărul de titluri apărute a înregistrat unele oscilații (probabil în funcție de posibilitatea de a rezista concurenței și de problemele economice legate de procesul de editare):

Tabelul nr. 7

Anii	Ziare, reviste și alte publicații periodice - număr de titluri
1991	1336
1992	1205
1993	1087
1994	1194
1995	1180
1996	1318

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997, p. 327

În mod previzibil, nivelul de școlaritate influențează citirea ziarelor și a revistelor:

Tabelul nr. 8

Nivelul de școlarizare	- % -
- școală generală neterminată	7
- 7 - 10 clase	19
- școală profesională	41
- liceu	54
- școală postliceală	59
- studii superioare	73

În anul 1997 estimarea veniturilor la nivelul întregului eșantion a fost următoarea:

Tabelul nr. 9

Estimarea veniturilor	%
- nu ajung nici pentru strictul necesar	36
- ajung pentru strictul necesar	37
- ajung pentru un trai decent	20
- ajung și pentru cumpărături mai scumpe, dar cu eforturi	6
- au tot ce le trebuie fără mari eforturi	1

La nivelul cel mai de jos ("nu ajung nici pentru strictul necesar") 50% dintre persoane nu citesc deloc ziare și reviste, dar 22% citesc des; o prelucrare superioară a datelor, în viitor, ar putea să arate cine sunt cei 22%; probabil vor interveni ca factori explicativi ai faptului că veniturile nu ajung nici pentru strictul necesar, dar cu toate acestea citesc des ziare și reviste (deci le cumpără): nivelul de școlaritate, interpretarea subiectivă a "strictului necesar", opțiunile pentru distribuția veniturilor (mici) ș.a.

Cei ce se situează la nivelul "ajung și pentru cumpărături mai mari, dar cu eforturi", citesc des ziare și reviste în proporție de 56%. La nivelul maxim estimat al veniturilor, corelația cu citirea ziarelor și a revistelor este problematică datorită numărului mic de persoane aflate în această situație.

c) Preocuparea pentru **lectură (literatură)**, în scădere, poate fi corelată nu numai cu caracteristicile persoanelor intervievate, ci și cu un context mai general.

În raport cu perioada anterioară anului 1990, oferta de cărți (titluri) a crescut și este mai diversificată, deși începând cu anul 1992 a scăzut numărul acestora.

Tabelul nr. 10

Anii	Cărți și broșuri editate - titluri -
1991	1302
1992	309
1993	235
1994	211
1995	290
1996	365

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997, p. 326

Numărul bibliotecilor publice (de unde se împrumută mai ales cărți pentru timpul liber) a scăzut, dar numărul volumelor eliberate a crescut.

Tabelul nr. 11

Anii	Biblioteci publice	Volume eliberate în bibliotecile publice
1991	3.836	29.410
1992	2.883	26.937
1993	2.917	33.282
1994	2.933	32.724
1995	2.904	33.835
1996	2.902	34.891

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997, p. 329

Scăderea preocupării pentru lectură mai poate fi influențată și de scăderea nivelului de trai, schimbări în raportul *mărimea timpului liber - mărimea timpului de muncă* (în sensul creșterii acestuia din urmă pentru unele categorii de populație), schimbări în planul valorilor și al mentalităților ș.a.

A rezultat o corelație semnificativă între lectură (literatură), pe de o parte, și nivelul estimat al veniturilor pe de altă parte, în sensul că preocuparea crește cu cât crește nivelul estimat al veniturilor (cu excepția treptei celei mai de sus unde numărul redus de persoane nu ne permite analize mai complexe); fenomenul nu trebuie interpretat numai din perspectiva posibilității de a cumpăra cărți când ai venituri mai mari, ci pot interveni și o serie de motivații intermediare: accepția "strictului necesar", preocupările mai ample pentru desfășurarea vieții, chiar pentru supraviețuire, la indivizii cu venituri mai mici, care au ca efect nu numai scăderea duratei timpului liber, ci și lipsa unei dispoziții pentru lectură etc. Nu putem însă afirma nici că atunci când cei ce au tot ce le trebuie, fără efort, cumpără automat mai multe cărți și citesc mai mult. Numai o cercetare de valori și stil de viață, pe un lot suficient de mare de astfel de persoane, ar putea aduce informații mai multe despre poziția lecturii la această categorie de populație în contextul preocupărilor generale și de timp liber.

Este de luat în considerare în aprecierea preocupării pentru lectură și mărimea timpului de muncă aducător de venituri; poți avea interes pentru lectură, poți avea

bani să cumperi cărți dar nu-ți poți satisface interesul datorită duratei mari a timpului de muncă.

Preocupările pentru lectură scad odată cu vârsta și cresc odată cu nivelul de școlaritate.

Tabelul nr. 12

Vârsta	Frecvența lecturii - %
- sub 20 de ani	37
- 21 - 30 ani	30
- 31 - 40 ani	21
- 41 - 50 ani	18
- 51 - 60 ani	15
- 61 - 70 ani	9
- peste 71 ani	11
Nivelul de școlaritate	
- școală generală neterminată	2
- 7 - 10 clase	8
- școală profesională	15
- liceu	31
- școală postliceală	36
- studii superioare	51

Există o diferență semnificativă a preocupării frecvente pentru literatură între cei necăsătoriți (40%) și cei căsătoriți (16%); apariția copiilor și a preocupărilor pentru creșterea, educarea lor poate constitui un motiv consistent al reducerii lecturii după căsătorie; dar mai poate fi o ipoteză explicativă și anume, mentalitățile cu privire la stilul de viață după căsătorie.

d) Referitor la **frecventarea bisericii** considerăm că situarea acestei preocupări în cadrul timpului liber este problematică, cel puțin pentru unii dintre cei ce o practică; pentru unii dintre ei este o obligație și o necesitate, iar respectarea tradiției și a obiceiurilor creștine sunt obligatorii pentru viața lor.

Din rezultatele cercetării *Diagnoza calității vieții* citată anterior pe anul 1997 a rezultat că frecventarea des a bisericii scade cu creșterea nivelului de școlaritate, în schimb nefrecventarea ei deloc nu înregistrează o evoluție crescătoare în raport cu nivelul de școlaritate; probabil frecventarea bisericii ar trebui corelată cu credința/necredința și cu a fi credincios practicant/credincios nepracticant; din păcate asemenea informații nu avem din cercetarea amintită.

Tabelul nr. 13

Nivelul de școlaritate	Frecvență - %	Deloc - %
- fără școală	38	31
-școală generală neterminată	38	14
- 7 - 10 clase	28	20
- școală profesională	20	26
- liceu	21	26
- școală postliceală	24	32
- studii superioare	18	31

Interesantă este și constatarea din rezultatele cercetării, că nu există o diferență mare între proporția celor care frecventează biserica des, din mediul rural (27%) și din mediul urban (25%); cei care merg des la biserică într-o proporție mai mare sunt agricultorii (36%), pensionarii (35%) și casnicele (30%).

Din raportarea la vârstă a rezultat că între 21 și 40 de ani se merge cel mai puțin la biserică, pentru ca treptat, după 40 de ani să se meargă des într-o proporție tot mai mare.

e) **Întâlnirile și petrecerile cu rude și prieteni** (prezente în timpul liber în proporție de 15-20%) sunt specifice persoanelor foarte tinere (sub 20 de ani - 49 % des), și tinere (între 21 și 30 de ani - 34% des), elevilor și studenților (65% des) precum și celor necăsătoriți (42% des față de 13% des la cei căsătoriți).

f) **Spectacolele și cinematograful** sunt o prezență rară în timpul liber și a scăzut constant.

Datele statistice indică și ele o scădere a numărului de spectatori la cinematografe, dar și numărul de spectacole cinematografice și de cinematografe în proprietate publică

Tabelul nr. 14

Anii	Număr cinematografe	Spectacole cinematografice	Spectatori
1991	3.222	925	67.444
1992	1.771	664	46.086
1993	1.470	535	
1994	713	431	25.915
1995	626	351	17.007
1996	4.844	306	12.639

1) în proprietate publică.

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997, p. 330 - 331

Scăderea numărului spectacolelor a fost determinată de concurența televiziunii, de dificultatea achiziționării de filme care să poată concura filmele de la televiziune, necesitatea eficientizării rețelei de cinematografe care a antrenat scăderea numărului celor aflate în proprietate publică. Cinematografele în proprietate privată nu sunt o prezență la fel de răspândită, iar costul билетelor la acestea este destul de ridicat. Cinematografia românească aflată într-un declin puternic, care ar fi putut fi prezentă în cinematografe nu a reușit să ofere filme de succes la public.

Pentru teatre și instituții muzicale datele statistice indică o ușoară creștere a numărului lor, în timp ce numărul de spectacole și concerte, ca și numărul de spectatori și auditori au scăzut. Fenomenul scăderii numărului de spectacole s-a observat imediat după 1989 și cursul scăderii a continuat.

Tabelul nr. 15

Anii	Teatre și instituții muzicale - unități ¹	Spectacole și concerte	Spectatori și autori - mii -
1991	137	18.257	4.737
1992	130	16.148	4.926
1993	136	16.819	4.554
1994	137	14.824	3.534
1995	139	15.192	3.841
1996	143	14.559	3.789

1) inclusiv proprietate privată

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997

Scăderea numărului spectatorilor după 1989 demonstrează în primul rând, faptul că înainte de acest an a merge la spectacole de teatru și concerte era o evadare de la domiciliu în condițiile în care televiziunea nu satisfăcea, prin programele sale, nevoia de destindere sau de dezvoltare a personalității. După 1989 televiziunea devine un concurent serios și în consecință mărimea publicurilor specifice fiecărui gen de spectacol s-a micșorat. Nu este de înlăturat nici efectul scăderii nivelului de trai asupra posibilității de a cumpăra bilete la teatru sau concerte.

Din perspectiva unor caracteristici ale persoanelor care merg la spectacole (teatru, concerte), respectiv sex, vârstă, ocupație, nivel de școlaritate ș.a. considerăm că datele rezultate dintr-o cercetare de teren pe un eșantion național nu dau o imagine reală asupra profilului publicurilor specifice fiecărui gen de spectacol; cercetările se efectuează atât în mediul urban cât și în mediul rural (unde desfășurarea unor astfel de spectacole a devenit inexistentă), în orașe unde există instituții teatrale și muzicale și în orașe unde acestea nu există, în orașe mai mici și în orașe mari, unele din ele cu tradiții culturale, cu publicuri formate pentru fiecare tip de spectacol; rezultatele dintr-un eșantion național sunt doar o medie la nivel național. Profitul publicurilor s-ar putea contura dacă ar fi posibilă o cercetare în orașele unde există instituții teatrale și muzicale, cercetare care să se facă atât pe un eșantion reprezentativ pentru orașele în cauză, cât și la nivelul spectatorilor unui număr de spectacole de diferite genuri.

g) **Excursii la sfârșit de săptămână**, în scădere în ultimii cinci ani, au loc pentru majoritatea românilor în țară, de aceea corelăm rezultatele cercetărilor sociologice cu datele statistice privind evoluția numărului unităților de cazare turistică și numărul turiștilor români cazați în acestea.

Tabelul nr. 16

Unități de cazare turistică ¹	1991	1992	1993	1994	1995	1996
- total	3.329	3.277	2.682	2.840	2.905	2.965
-din care: - hoteluri și moteluri	822	856	890	924	929	924
- hanuri	107	89	31	20	21	20
- cabane turistice	191	190	171	179	175	170
- campinguri și căsuțe	186	142	139	133	141	137
- vile și bungalouri	1.828	1.817	1.255	1.279	1.324	1.308
Turiști români cazați în unitățile de cazare turistică² - mii persoane						
- total	8.309	6.830	6.718	6.149	6.304	5.833
-din care în: - hanuri	296	165	64	23	7	5
- cabane	252	192	153	132	206	171
- campinguri și căsuțe	247	182	203	207	244	191
- vile și bungalouri	534	445	436	482	498	31

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997: ¹⁾ p.678;

²⁾ p.682

Datele statistice sunt în acord cu rezultatele cercetărilor sociologice, indicând o scădere a numărului unităților de cazare destinate turismului de sfârșit de săptămână mai ales, respectiv cabane campinguri și căsuțe, vile, bungalouri, hanuri. Din perspectiva turistului, au intervenit scăderea veniturilor proprii și creșterea costurilor de cazare, deși nivelul serviciilor nu a crescut.

h) În ceea ce privește **practicarea sportului** românii sunt departe de a-l integra în stilul de viață, ca element al dimensiunii sociale estetice și de sănătate, neexistând o tradiție în acest sens, iar în prezent formarea unor deprinderi în acest gen este împiedicată de lipsa unor amenajări corespunzătoare, dar și de nivelul de trai scăzut care împiedică procurarea unui minim de echipament. Practicarea anumitor sporturi este o preocupare a unei elite, mai ales economice; ne referim la tenis, schi, înot, gimnastică de întreținere ș.a.

SATISFACTIA/INSATISFACTIA FAȚĂ DE MODUL DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER

Din datele cercetării *Diagnoza calității vieții* rezultă că proporția celor care s-au declarat foarte mulțumiți și mulțumiți a scăzut.

Tabelul nr. 17

- %

Anii	Foarte mulțumiți și nemulțumiți	Nici mulțumiți, nici nemulțumiți	foarte mulțumiți și mulțumiți
1993	29	29	42
1994	32	32	34
1995	27	34	39
1996	35	28	33
1997	33	33	29

Pentru înțelegerea gradului de satisfacție/insatisfacție trebuie să avem în vedere nu numai caracteristicile subiecților intervievați (sex, vârstă, ocupație, nivel de școlaritate, domiciliu), ci și nivelul aspirațiilor în cadrul unei culturi a timpului liber prea puțin dezvoltate, precum și contextul economic.

O expresie a nivelului mai înalt al aspirațiilor ce nu pot fi satisfăcute, mai ales din considerente economice, este faptul că proporția cea mai mare de nemulțumiți (foarte nemulțumiți și nemulțumiți) s-a înregistrat în anul 1997, la persoanele cu studii superioare (39%).

Raportat la vârstă, gradul cel mai mare de satisfacție s-a înregistrat la persoanele tinere (21-30 ani) și mai ales la cele foarte tinere (sub 20 de ani), respectiv 61% dintre aceștia din urmă au dat răspunsurile "foarte mulțumit și mulțumit"; nu considerăm că ar exista pentru ei modalități diversificate și accesibile de petrecere a timpului liber, dar aspirațiile sunt probabil mai ușor de satisfăcut (muzică, dans, plimbări).

O situație interesantă se înregistrează la persoanele peste 60 de ani. În condițiile în care veniturile majorității acestora sunt scăzute (mai ales la pensionari), iar persoanele din acest segment de vârstă vizionează emisiunile de televiziune cel mai puțin, citesc (literatură), ziare și reviste cel mai puțin, se întâlnesc cu prieteni foarte rar, nu mai merg la cinematograful aproape deloc, puțini merg la spectacole, dar merg cel mai mult la biserică, își manifestă în proporția cea mai mică insatisfacție față de modul de petrecere a timpului liber (25%), iar proporția nonrăspunsurilor este cea mai mare (12%). Nivelul aspirațiilor pentru vârsta a treia

trebuie evaluat în contextul mentalităților românești: la această vârstă satisfacțiile provin din gradul de sănătate, din gradul de realizare al copiilor, din posibilitățile de a-i ajuta pe aceștia cu treburile gospodărești și creșterea nepoților; pentru mulți dintre cei aflați la vârsta a treia destinderea, recreerea în afara domiciliului nici nu poate fi luată în calcul.

Nu în ultimul rând amintim că satisfacția/insatisfacția față de modul de petrecere a timpului liber se corelează cu nivelul veniturilor, real și estimat, în sensul că nivelurilor scăzute ale veniturilor le corespunde un grad de insatisfacție mai mare.

La concluziile care, sperăm, s-au degajat pe parcurs mai adăugăm faptul că modalitățile de petrecere a timpului liber și satisfacția/insatisfacția vor fi altfel atunci când nivelul de dezvoltare economică al țării va crește, când veniturile populației vor crește, când oferta de servicii pentru timpul liber se va mări și diversifica, când mentalitățile și aspirațiile vor evolua paralel și împreună cu creșterea gradului de civilizație.

Grupa de vârstă	Sex	Nivelul de educație	Tipul de locuință
60-69	F	1	1
60-69	F	2	1
60-69	F	3	1
60-69	F	4	1
60-69	F	5	1
60-69	F	6	1
60-69	F	7	1
60-69	F	8	1
60-69	F	9	1
60-69	F	10	1
60-69	F	11	1
60-69	F	12	1
60-69	F	13	1
60-69	F	14	1
60-69	F	15	1
60-69	F	16	1
60-69	F	17	1
60-69	F	18	1
60-69	F	19	1
60-69	F	20	1
60-69	F	21	1
60-69	F	22	1
60-69	F	23	1
60-69	F	24	1
60-69	F	25	1
60-69	F	26	1
60-69	F	27	1
60-69	F	28	1
60-69	F	29	1
60-69	F	30	1
60-69	F	31	1
60-69	F	32	1
60-69	F	33	1
60-69	F	34	1
60-69	F	35	1
60-69	F	36	1
60-69	F	37	1
60-69	F	38	1
60-69	F	39	1
60-69	F	40	1
60-69	F	41	1
60-69	F	42	1
60-69	F	43	1
60-69	F	44	1
60-69	F	45	1
60-69	F	46	1
60-69	F	47	1
60-69	F	48	1
60-69	F	49	1
60-69	F	50	1
60-69	F	51	1
60-69	F	52	1
60-69	F	53	1
60-69	F	54	1
60-69	F	55	1
60-69	F	56	1
60-69	F	57	1
60-69	F	58	1
60-69	F	59	1
60-69	F	60	1
60-69	F	61	1
60-69	F	62	1
60-69	F	63	1
60-69	F	64	1
60-69	F	65	1
60-69	F	66	1
60-69	F	67	1
60-69	F	68	1
60-69	F	69	1
60-69	F	70	1
60-69	F	71	1
60-69	F	72	1
60-69	F	73	1
60-69	F	74	1
60-69	F	75	1
60-69	F	76	1
60-69	F	77	1
60-69	F	78	1
60-69	F	79	1
60-69	F	80	1
60-69	F	81	1
60-69	F	82	1
60-69	F	83	1
60-69	F	84	1
60-69	F	85	1
60-69	F	86	1
60-69	F	87	1
60-69	F	88	1
60-69	F	89	1
60-69	F	90	1
60-69	F	91	1
60-69	F	92	1
60-69	F	93	1
60-69	F	94	1
60-69	F	95	1
60-69	F	96	1
60-69	F	97	1
60-69	F	98	1
60-69	F	99	1
60-69	F	100	1